

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 14 april 1888, kl. 1 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förändringar i den universiteten tillkommande disciplinära myndigheten öfver de studerande.

De nu gällande föreskrifterna angående universitetens disciplinära myndighet innefattas dels i vissa paragrafer af statuterna för universiteten i Upsala och Lund af den 10 januari 1876, dels ock i följande, här nedan införda kongl. förordningar och bref.

1:o) Kongl. brefvet till akademie kanslererna och samtliga hofrätterna angående forum för studerande vid akademierna den 1 mars 1750:

»Oss hafver then öfver ungdomens upfostran förordnade Commissionen genom skrifvelse af then 16 December förledit år, i underdånighet berättat, huru högst angeläget thet är, at ro och säkerhet vid the allmänna läro-städerna måtte blifva bibehållen och stadgad, emedan både äldre och senare tiders erfarenhet vist, at theruti icke sällan inbrott gjorde blifvit, genom hvarjehanda otidigt sjelfsväld och våldsamhet, som illasinnade ynglingar tagit sig före at utöfva, såsom ock, at thet bästa medlet til ett slikt fördärfveligt oskicks hämmande väl vore, at the brottslige befordrades til en skyndesam näpst; men at sådant omöjligten kunde erhållas, så länge vid ransakningar öfver slika brottmål i Consistorio Academico skal följas then ordning i processen, som

allmänna Lagen föreskrifver, och hvilken, särdeles sedan uti Kongl. rescriptet af then 23 Januar 1693, blifvit befalt, at Academiae Consistoriernes utslag och domar skola af Hof-Rätterna pröfvas, i allmänhet kommit at brukas, efter som slik ungdom, då then ställes för Rätta, söker dels under hvarjehanda invändningar, dels ock genom besvärns anförande öfver Consistorii utslag, uti Hof-Rätten at utdraga tiden, och undgå theras välförtjenta straff, samt Lagens verkan illudera; och då the ostyrgt sinnade således se sig fritt kunna utöfva theras onda kynne, blifver sjelfsväldet än mera ökt, studierne hindrade, samt all lydno och ordning hos ungdomen förqväfd, och följacketligen hela Academia-verket bragt uti vanheder, oreda och ändtelig undergång; i anseende hvar till, samt i anledning af hvad Academiske Constitutionerne i 7 Cap. 3, 7 och 8 §§, 2 Cap. 2 §, 4 membr. innehålla, och at jemväl uti them, utom hvad i civile tvistemål, som öfverstiga ethundra Riksdalers värde, ej andre brottmål, än the, som angå lifvet, äro lemnade under Hof-Rätternas skärskådande, såsom ock, at i anseende til then enahanda beskaffenhet, som vore emellan publique och privat upfostring, the studerande vid Academierna ej mera, än barn och pupiller, som hemma stå under föräldrars och förmyndares inseende, tyckas få betjena sig af then allmänna processen, til at thermed betäcka och undandölja theras fel; har förbemälte Commission til Wårt nådiga godtfinnande i underdånighet hemställt, om icke Oss i nåder skulle täckas förordna, at the brottmål, som af studerande vid Academierna, inom then privilegierade districten, begås igenom hvarjehanda oljud och andras förolämpande, såsom i synnerhet med skjutande och skriande på gatorna, slagsmål emellan the studerande sjelfva, eller emellan them och andra utom Academiae staten, jemte annat thylikt, som rörer then Academiska disciplinen, samt skadar en rätt ordning och en ärbar lefnad, tjufnad, hordom och lönskaläge, eller sådana grofva brottmål undantagna, som uti 25 Capit. 5 § R. B. upräknas, böra af Consistorio Academico, summario processu, afgöras, samt Consistorium äga frihet, at efter omständigheterna, fälla then brottsliga til annat straff, än i allmänna Lagen är utsatt, och at, therest thensamme skulle vilja söka ändring uti Consistorii dom, sådant bör ske hos Academiens Cancellar, ifrån Upsala inom femton dagar, ifrån Åbo inom fyratio dagar, och ifrån Lund inom trettio dagar, då Cancellaren, sedan domen blifvit pröfvad, lærer efter then honom åliggande öma vårdnad om Academiens välfärd, låta vara sig angelägit, at saken med skyndsamt och rättvist slut afhjelpa. Och som Wi, vid öfvervägande häraf, i nåder för godt funnit thertil samtycka, thet må nu imedlertid och til thes Academiske Constitutionerne

komma at öfverses, och tå härom vidare stadgadt varder, med the upräknade mindre brott och förseelser, som egentligen röra en god discipline och politie vid Academierna, och af then studerande ungdomen thersammastädes inom stadens gebiet begås, efter merbemälte Commissions underdåniga hemställande förfaras»;

2:o) kongl. förordningen angående upphörande af universitetens domsrätt den 2 april 1852:

»§ 1.

Den, enligt hittills gällande föreskrifter, Universiteterna tillkommande domsrätt skall upphöra, utom hvad angår dels disciplinärmyndigheten öfver de studerande, hvilken myndighet, i afseende på omfång och föremål bibehållen, sådan den genom Kongl. Brevet till Academi-Cancellererna och samtliga Hofrätterna den 1 Mars 1750 finnes bestämd, framgent kommer att utöfvas i enlighet med den af Oss likaledes under denna dag derom utfärdade Förordning, dels ock den domsrätt, som, jemlikt 34 § af ofvannämnde nya Statuter för Universiteterna, i der upptagna fall förbehålles Universitets-Consistorierna öfver Universiteternas embets- och tjenstemän.

§ 2.

Den befattning med utsökningsmål, som hittills varit af Universiteternas Rectorer utöfvad, kommer jemväl att upphöra.

§ 3.

Twistemål, brottmål eller andra domärenden, som, efter hvad nu är sagdt, skiljas från Universitets-Consistoriernas handläggning, skola af allmänna domstolarne upptagas; dock att studerande ej må för brott, begånget i universitetsstaden eller inom en mil deromkring, tilltalas vid domstol, innan saken blifvit dit utaf vederbörande Consistorium öfverlemnad. Utsökningsmål anhängiggöras i den ordning, som är i allmän lag stadgad.»

3:o) kongl. förordningen angående den universiteten tillkommande disciplinära myndighet öfver de studerande den 2 april 1852.

»§ 1.

Universiteterna, hvarterdera i sin ort, ega disciplinär myndighet öfver de studerande, så graduerade, som ograduerade, hvilka i vederbörlig ordning blifvit vid Universitetet inskrifna och för studiers idkande sig derstädes uppehålla. Den disciplinära myndigheten, sådan den genom Vår nådiga Förordning af denna dag angående upphörande af Universiteternas domsrätt, samt genom Kongl. Brevet till Academie-Cancellererne och Hofrätterna den 1 Mars 1750 blifvit bestämd, sträcker sig till universitetsstaden och en mil deromkring.

§ 2.

Den disciplinära myndigheten utöfvas af Rector antingen ensam, eller gemensamt med Consistorium Academicum minus.

§ 3.

Alla förbrytelser, större eller mindre, som af studerande begås inom det i § 1 bestämda område, skola hos Rector till åtal anmälas. Är sådan anmälan gjord, eller kommer förbrytelsen annorledes till Rectors kunskap, eller gör studerande sig känd för osedligt och förargeligt lefverne, benägenhet för starka drycker, skadligt umgänge och tidsfördrif, trätgirighet och illvilja mot kamrater, eller försumlighet i studier, eller visar ohörsamhet mot förmän och lärare, eller förgriper sig mot allmänna anslag och kungörelser, eller uppsåtligen öfverträder akademiska påbud, eller annan dylik förseelse begår, ege Rector honom inför sig kalla, samt sakens beskaffenhet utforska och pröfva, eller ärendet till vederbörande Consistorium hänvisa; börande sådan hänvisning ovilkorligen ske, i fall svårare förbrytelse är begången, eller den angifne tillförene straffad blifvit, eller eljest för så osedligt och förargeligt lefverne gjort sig känd, att han fördenskull strängare ansvar kan förtjena.

Ätnöjas målsegande och tilltalad med det ansvar, hvartill Rector pröfvar den tilltalade hafva gjort sig skyldig, då skall Rectors beslut till protocoll tagas och må sedan icke öfverklagas. Nöjes ej målsegande

eller tilltalad deråt, eller vill tilltalad sig genom bevisning ursaka, eller finner Rector sakens beskaffenhet ej tillfyllest utredd, då skall saken till vederbörande Consistorium hänvisas.

Sker hänvisning, efter thy i denna § sagdt är, pröfve då Consistorium först, om det angifna förfarandet kan med disciplinärt ansvar försonas, och fortfare i sådant fall med saken; men eljest varde den utan uppehåll till allmän domstol öfverlemnad.

§ 4.

Har studerande blifvit inför allmän domstol tilltalad och sakfärd för brott, som större osedlighet eller lastbarhet utvisar, då ege ock vederbörande Consistorium pröfva, om och hvilken disciplinär påföljd han, utom det straff domstolen ådömt, derjemte underkastas må; och vare i thy fall domstolen pligtig att ransakningen och utslaget ofördröjligen insända till Rector vid det Universitet, der den sakfällde inskrifven är.

§ 5.

Der hänvisning sker, såsom i § 3 sägs, eger Rector den tilltalade förbjuda att under tiden från universitetsstaden afresa. Reser han ändå, och är ej tillstädes, då han kallas; varde då ålagd inställelse vid äfventyr af skiljande från Universitetet för viss tid eller för alltid, efter thy Consistorium, med afseende å sakens beskaffenhet, pröfvar lämpligt. Åtlyder han ej sådan föreskrift, och visar han ej laga förfall, varde fälld till laga äfventyret och erhålle nytt föreläggande, der ej målet anses hafva förfallit.

§ 6.

Är åtal inför vederbörande Consistorium anställdt, ege Consistorium makt förbjuda den tilltalade att under tiden examen vid Universitetet undergå.

§ 7.

I afseende å disciplinärmålen behandling i Consistorium minus gälle hvad om handläggning af mål i allmänhet är uti 37 § af Universitets-Statuterna föreskrifvet. Der så nödigt anses, ege Consistorium öfver

den tilltalades föregående vandel och uppförande infordra intyg af den nationsförening han tillhör.

§ 8.

De disciplinära straff Rector, jemlikt 3 §, eger ådöma äro: föreställning och varning; skiljande från Universitetet för en, högst två terminer.

De disciplinära straff Consistorium eger ådöma äro: föreställning och varning; föreställning och varning jemte förlust af academiskt stipendium eller annan sådan förmån för viss tid eller för alltid, eller jemte förklarande af obehörighet framdeles för viss tid eller för alltid att af sådan förmån komma i åtnjutande; skiljande från Universitetet för viss tid af minst ett halft år, högst två år; skiljande från Universitetet för alltid.

Ersättning, hvarom målsegande och tilltalad åsämjas, må ock kunna af Consistorium, i sammanhang med hufvudsaken, till betalning fastställas. Åsämjas de ej, eller uppstår tvist, huru gjordt åsämjande tolkas bör, då må talan derom inför allmän domstol serskilt utföras.

§ 9.

Skiljande från Universitetet för alltid må ej någon ådömas, utan att han vid allmän domstol blifvit sakfälld för sådant brott, att han derefter ej må i allmänt värf brukas, eller att han, ehuru varnad och tillrättavisad, i sitt lefverne gjort sig känd för så osedligt föredöme och så skadlig inverkan på andra, att det för god ordnings upprätthållande pröfvas nödigt honom slutligen från Universitetet skilja.

§ 10.

Skiljande från Universitetet medföre alltid förlust af stipendium eller annan sådan förmån, som den sakfällde då kan innehafva. Blifver någon från Universitetet för alltid skiljd, varde han ur matrikeln utstruken och förlustig rättigheten att vid rikets Universiteter vidare studera. Beslut, hvarigenom studerande för viss tid eller för alltid blifvit från Universitetet skiljd, bör, sedan det laga kraft vunnit, Rector vid det andra Universitetet delgifvas.

§ 11.

Disciplinärt straff, som Rector, efter hvad derom i 3 § sägs, ålagt, skall genast i verkställighet gå. Lag samma vare, då Consistorium till föreställning och varning, med eller utan förlust af stipendium eller annan sådan förmån beslutit.

Har Consistorium dömt till förlust af stipendium eller annan sådan förmån, eller till skiljande från Universitetet för viss tid eller för alltid, ege den sakfälde rätt att besvär deröfver hos Cancelleren anföra. Besvärerna, jemte ransakningsprotocoll, skola före kl. 12 å femtonde dagen efter den, å hvilken utslaget gafs, densamma oräknad, inlemnas till Rector, som bör handlingarna till Cancelleren ofördröjligen insända. Anföras ej besvär, inberätte dock Rector till Cancelleren om utslagets innehåll.

Åtnöjes ej målsegrande med utslag, som Consistorium i disciplinärt mål meddelat, ege ock han, inom den tid och i den ordning nu sagdt är, sitt missnöje fullfölja.

§ 12.

Cancellereus utslag uppå besvär i disciplinärt mål skall till Rector afsändas för att vederbörande meddelas. Den med samma utslag icke nöjes, ege att deröfver hos Oss i underdånighet anföra besvär, hvilka före klockan 12 å femtonde dagen efter den, å hvilken han af utslaget erhållit del, densamma oräknad, skola inlemnas till Rector, som bör dem till Wårt Ecclesiastik-Departement ofördröjligen insända.

§ 13.

Under den tid besvär, hvarom i 11 och 12 §§ sägs, oafgjorda äro, må klaganden icke uppbära stipendium, eller tillgodonjuta annan sådan förmån, som han vid Universitetet innehafver; och ankomme det på vederbörande Consistorium att afgöra, huruvida klaganden under tiden må tillåtas att academisk examen undergå.

§ 14.

Varder studerande, under den tid han i universitetsstaden sig uppehåller, för brott inför allmän domstol tilltalad; då må Rector, der han så nödigt profvar, och tilltalad ej af målsman biträdd är, Univer-

sitetets Ombudsman, eller annan skicklig man förordna att den tilltalade i rättegången biträda.»

I alla dessa stadganden har herr J. Mankell i en hos Första Kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion (n:o 71) yrkat förändringar, åsyftande inskränkningar i den disciplinära myndigheten.

Motionären anför hufvudsakligen såsom skäl härför, att studenterna i vissa häseenden under skyddet af nu gällande stadgar erhålla en framför vanliga medborgare gynnad ställning gent emot allmän lag, men att de i andra åter, enligt den uppfattning, som på senare tider hos alla vederbörande myndigheter gjort sig gällande, beröfvas en medborgares allmänna rättigheter, hvarjemte de i sitt enskilda lif äro föremål för ett öfvervakande och eventuellt en inblandning, om hvars lämplighet tvifvelsmål yttrats äfven af de akademiska myndigheterna sjelfva; att som medelåldern för universitetens lärjungar är inemot 25 år, eller samma ålder vid hvilken valbarhet till Riksdagens Andra Kammare inträder, det torde vara svårt att numera, vare sig hos studenterna sjelfva eller annorstädes, upptäcka någon giltig anledning, hvarför icke jemväl med afseende på dem grundsatsen om allas likhet inför lagen borde vinna fullständig tillämpning eller hvarför de skola i fråga om sitt enskilda lefverne vara underkastade en utomordentlig kontroll och till och med kunna drabbas af skymfliga straffåtgärder för handlingar, som icke blott inför allmän lag äro fullkomligt ostraffbara utan ock moraliskt otadliga; att den med universitetens disciplinära myndighet åsyftade kontroll aldrig kan blifva fullt effektiv, men att den ändå kunde vara berättigad, så länge bland dem som lydde under universitetens doms rätt jemte studenterna fans ett stort antal s. k. examinandi, hvilka vanligen icke öfverskridit barnaårens gräns; att nu ifrågavarande undantagslagstiftning, för så vidt den tillerkänner de akademiska myndigheterna rätt att låta en student med disciplinärt ansvar försona brott, som äro enligt allmän lag straffbara, ingenting annat är än en qvarlefva från de tider, då den skarpa ståndskilnaden tog sig uttryck i särskild lagstiftning för olika samhällsklasser, en anakronism, som icke längre bör få qvarstå och dessutom är positivt skadlig, såsom egnad att framkalla sjelfsvåld och öfvermod hos dem, hvilka den omhägnar; att som tillämpningen af dessa stadganden måste blifva ojemn och bristfällig, hafva de blifvit ännu mera förhatliga, enär det största antalet af de fall, på hvilka de äfven enligt sin ordalydelse varit tillämpliga, helt naturligt måste undgå vederbörandes uppmärksamhet, och att en lag, som nästan regelbundet eluderas, är sämre än ingen lag; att å andra sidan

den sväfvande ordalydelse, som i alla dylika stadganden är i viss mån oundgänglig, lemnade mindre nogräknade handhafvare tillfälle att genom en vidsträckt tolkning använda desamma såsom förföljelsemedel mot olika tänkande; att mer än en af ifrågavarande myndighets handhafvare ogerna deltagar i dess utöfvande och helst skulle se den upphäfd, i hvilket afseende åberopas, att universitetens kansler uti en den 29 september 1887 afgifven förklaring ansett det kunna ifrågasättas, huru långt en patriarkalisk myndighet i vår tid lämpligen kan sträckas öfver bildade män af mogen ålder, samt att äfven, utan här omförmälda disciplinärbestämmelser, medel icke behöfde saknas att vinna kännedom om de studerandes enskilda vandel under vistelsen vid akademien, hvar-est kontroll i sådant afseende bäst utöfvades af nationsföreningarna, hvilka dessutom enligt universitetsstatuterna egde rätt att från sig skilja uppenbart ovärdig medlem; hvarjemte motionären, som anser att den enda disciplinärmyndighet öfver de studerande, som bör tillkomma den akademiska styrelsen, är den helt naturliga och af ingen ifrågasatta befogenheten att upprätthålla akademiska påbud och ordningsregler, som afse undervisningen och hvad dertill hörer, samt att bestraffa öfverträdandet häraf, slutligen erinrar om den jemförelsevis stora frihet, som innehafves af de med studenterna i afseende på ålder och lefnadsställning likställda lärjungarne vid de högre och centrala specialläroverken i hufvudstaden eller andra större städer, och särskildt påpekar, att vid karolinska institutet i Stockholm hittills rådt en så godt som obegränsad frihet, och att först på senare tider blifvit för institutet ifrågasatt en ordningsstadga af lindrigare beskaffenhet.

På grund häraf, och då en undantagslagstiftning för en viss klass af medborgare icke bör finnas, derest den icke är af särskildt behof oundgängligen påkallad, hemställer motionären,

att Riksdagen måtte besluta aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att de dels i universitetens statuter befintliga, dels genom särskilda kongl. bref och förordningar meddelade s. k. disciplinära stadganden beträffande de studerande vid rikets universitet måtte ändras derhän, att, utan tydliga och bestämda föreskrifter rörande den genom nationernas och stipendiernas inspektorer utöfvade kontroll öfver de studerandes uppförande och studier, endast sådana bestämmelser der inrymmas, som äro nödiga för upprätthållandet af akademiska påbud och ordningsregler, hvilka afse undervisningen och hvad dertill hörer, så att åt studenterna beredes likställighet med svenska medborgare i allmänhet och särskildt med öfrige jemnåriga och i motsvarande ställning befintliga lärjungar i riket.

Vid 1840 och 1851 årens riksdagar blefvo förslag väckta om upphörande af den akademiska jurisdiktionen, men vid förstnämnda riksdag föll förslaget i sin helhet, emedan det utskott, som behandlat frågan, icke gjort undantag för den disciplinära myndigheten, som ansågs fortfarande bära den akademiska styrelsen bibehållas. Då frågan vid 1851 års riksdag åter förekom, förordade väl tre af riksständens lagutskottets tillstyrkande till den akademiska domsrättens upphörande; men gjorde tillika det förbehåll, att administrationen och den disciplinära myndigheten borde fortfarande bibehållas akademiska konsistorierna, emedan, enligt en talares, då varande professoren F. Carlsons, yttrande det ansågs obestriddigt att den disciplinära myndigheten vore för universitetens inre förhållanden af stor vikt och i sjelfva verket oumbärlig. I enlighet med denna grundsats utfärdades jemväl kongl. förordningen den 2 april 1852 angående den universiteten tillkommande disciplinära myndigheten öfver de studerande, och samma grundsats spåras jemväl i de år 1876 tillkomna och ännu gällande statuterna för universiteten.

Hvilka myndigheter motionären åsyftar med sin uppgift derom, att hos alla vederbörande myndigheter numera den uppfattning skall gjort sig gällande, att studenterna genom hvad som ännu kvarstår af den s. k. akademiska domsrätten beröfvas en medborgares allmänna rättigheter, har han icke ens antydt, och äfven om berörda uppgift skulle vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, kan utskottet för sin del icke biträda denna motionärens och de af honom åsyftade myndigheternas uppfattning, helst utskottet icke har sig bekant något enda fall, då, såsom motionären uppgifvit, studenter drabbats af skymfliga straffåtgärder för handlingar, som icke blott inför allmän lag äro fullkomligt ostraffbara, utan ock moraliskt otadliga. Om motionären, såsom hans motion antyder, härmed åsyftar den mycket omtalade verdandisaken, så har just denna, enligt utskottets förmenande, till fullo ådagalagt nödvändigheten deraf, att universitetens disciplinära myndighet bibehålles oförminskad. Den omständigheten att de stadgar, som utgöra grunden för denna myndighet, dela andra till straffrätten hörande lagars och författningars öde att vara förhatliga för, som utskottet förmodar, företrädesvis dem, mot hvilka de behöft tillämpas, bör lika litet föranleda till deras upphäfvande eller inskränkande, som den omständigheten att den kontroll, som med berörda stadganden åsyftas, icke alltid kan blifva fullt effektiv. Då staten upprättat högre undervisningsanstalter, der ett stort antal ynglingar och unge män samlas för studiers bedrivande, synes det vara statens icke blott rättighet utan jemväl dess pligt, så väl beträffande de studerande som deras förhål-

lande till deras målsmän och andra medborgare att vid universitetet aktningen för sedlighet och rätt strängt upprätthålles, men för att universitetsmyndigheterna må kunna rätta hvad som häremot brytes, måste de ega bemyndigande att meddela varning och föreställning och att i svårare fall skilja den felande från innehafvande stipendier och rättigheten att vid universitetet vistas. Faran för missbruk af denna disciplinära myndighet är i vår tid betydligt mindre än förr, då nu så väl pressen som den allmänna meningen inom landet utgöra en verksam kontroll öfver det sätt, hvarpå den utöfvas. Föreskrifter af liknande beskaffenhet finnas för öfrigt vid andra läroanstalter i vårt land, och om sådana ännu icke blifvit fastställda för karolinska institutet, så bör detta förhållande snarare anses såsom en brist, hvilken ingalunda bör åberopas såsom skäl för borttagandet af de stadganden, som redan finnas. Utskottet, som för öfrigt inhemtat, att stadganden af ifrågavarande beskaffenhet allmänt tillämpas inom öfriga europeiska länder, kan alltså icke dela motionärens åsigt, att universitetsmyndigheternas rätt att vaka öfver och kontrollera den studerande ungdomens uppförande bör upphävas eller inskränkas.

Emot den studenterna tillförsäkrade förmånen, att af dem begångna mindre förseelser af den natur att de kunna hänföras under allmän strafflag må försonas med disciplinärt straff i de fall, då målsegare dermed åtnöjes, kunna visserligen mera befogade anmärkningar göras, men då bestämmelserna härom åsyfta sådana fall, der en student felat mera af obetänksamhet än af ondt uppsåt; då en begången förseelse för öfrigt icke blifver ostraffad, utan den disciplinära påföljden i de flesta fall torde blifva lika känbar som det straff, som enligt strafflagen skulle kunna tillämpas, och då ingen anmärkning försports öfver universitetsmyndigheternas tillämpning af dessa stadganden, synes det utskottet, att icke heller i senast omförmälda hänseende tillräcklig anledning förefinnes att hos Kongl. Maj:t begära någon ändring af nu gällande stadganden angående den akademiska domsrätten.

Utskottet får alltså hemställa,

att Herr Mankells ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 april 1888.

På utskottets vägnar:

ROBERT DE LA GARDIE.
